

УДК 351.746.1(477):342.7

<https://doi.org/10.62664/cpa.2025.01.36>

Микола ШИЛІН,

головний науковий співробітник НОЦ

Національної академії Служби безпеки України,

доктор юридичних наук, професор

заслужений юрист України

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8169-9324>

Сергій ДЕРЕВ'ЯНКО,

професор кафедри політичних наук

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника,

доктор політичних наук, професор

заслужений працівник освіти України

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3848-7072>

(© ШИЛІН М., ДЕРЕВ'ЯНКО С., 2025)

**МЕТА І ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ:
ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ В ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ
ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

У статті аналізуються виявлені, на основі проведеного аналізу чинного законодавства, наявні проблеми визначення мети і завдань державної політики із забезпечення державної безпеки. Зокрема, встановлено, що в розділі III «Цілі, напрями та завдання державної політики у сфері державної безпеки» Стратегії забезпечення державної безпеки України (2022) мету або цілі безпекової політики держави чітко не

визначено, вони фактично зводяться до тактичного рівня виконання одним із її суб'єктів, а саме Службою безпеки України, своєї головної функції, що свідчить про хибне уявлення авторів розроблення Стратегії загалом щодо державної політики із забезпечення державної безпеки як політико-правового явища. Визначені завдання державної політики із забезпечення державної безпеки носять не конкретний, декларативний характер, спостерігається віднесення до них завдань державної політики із забезпечення інших різновидів національної безпеки, а також завдань і заходів окремих суб'єктів забезпечення державної і національної безпеки. Саме тому з метою вдосконалення цієї Стратегії запропоновано авторське бачення її змісту. Так, при формулюванні мети державної політики із забезпечення державної безпеки обґрунтовується потреба виходити з тлумачення категорій «державна безпека», «державна політика із забезпечення державної безпеки» та їх сутності, оскільки це має визначальне значення для чіткого розуміння бажаного результату безпекової політики в означеній сфері. Завдання державної політики із забезпечення державної безпеки повинні бути визначені за напрямками означеної державної політики. При цьому потрібно розмежувати завдання державної політики із забезпечення державної безпеки і завдання виконавчих суб'єктів забезпечення державної безпеки. Для досягнення визначеної мети в Стратегії, поряд з визначенням напрямків і завдань, повинні віднайти віддзеркалення й потрібні для цього основні заходи.

У висновках стверджується, що з метою усунення виявлених недоліків і недоречностей у чинній Стратегії забезпечення державної безпеки та підготовки нового варіанту цього нормативно-правового акта запропоновано підхід до визначення мети й завдань державної політики із забезпечення державної безпеки доцільно винести на обговорення на науково-практичний семінар чи круглий стіл, а за його результатами

створити спеціальну робочої групи з провідних науковців і практиків України, які мають відношення до сфери національної (державної) безпеки.

Ключові слова: держава, державна безпека, державна політика, забезпечення державної безпеки, національна безпека, органи державної влади, стратегія державної безпеки.

Mykola SHILIN,

Chief Research Scientist at the Research Center
of the National Academy of Security Service of Ukraine,

Doctor of Law, Professor,

Honored Lawyer of Ukraine

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8169-9324>

Serhii DEREVIANKO,

Professor of the Department of Political Science
of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,

Doctor of Political Sciences, Professor,

Honored Education Worker of Ukraine

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3848-7072>

(© SHILIN M., DEREVIANKO S., 2025)

GOALS AND OBJECTIVES OF UKRAINIAN STATE POLICY

TO ENSURE STATE SECURITY:

PROBLEMS OF DEFINITION IN THE CURRENT LEGISLATION

AND POSSIBLE WAYS TO SOLVE THEM

Based on the analysis of current legislation, the article identifies the existing problems of defining the purpose and objectives of the State policy on ensuring State security in it. In particular, the author establishes that in Section III “Goals, Directions and Tasks of the State Policy in the Sphere of State Security” of the Strategy for Ensuring the State Security of Ukraine (2022), the goal or goals of the State's security policy are not clearly defined, and are in fact

reduced to the tactical level of fulfillment of its main function by one of its subjects, namely, the Security Service of Ukraine, which indicates that the authors of the Strategy have a misconception of the State policy for ensuring the State security as a political and legal phenomenon in general. The defined tasks of the state policy on ensuring state security are not specific and declarative, they include tasks of the state policy on ensuring other types of national security, as well as tasks and measures of individual subjects of ensuring state and national security. Therefore, with a view to improving this Strategy, the author offers his own vision of its content. Thus, when formulating the goal of the State policy on ensuring the State security, the author substantiates the need to proceed from the interpretation of the categories «State security», «State policy on ensuring the State security» and their essence, since this is crucial for a clear understanding of the desired result of the security policy in this area.

The tasks of the state policy on ensuring state security should be defined by the directions of this state policy. At the same time, it is necessary to distinguish between the tasks of the state policy on ensuring state security and the tasks of executive subjects of ensuring state security. In order to achieve the defined goal, the Strategy, along with the definition of directions and tasks, should also reflect the main measures necessary for this.

The author concludes that with a view to eliminating the identified shortcomings and inadequacies in the current Strategy for Ensuring State Security and preparing a new version of this legal act, the proposed approach to defining the purpose and tasks of the State policy for ensuring state security should be submitted for discussion at a scientific and practical seminar or round table, and based on its results, a special working group should be established from leading scholars and practitioners of Ukraine related to the national (state) security sphere.

Key words: *state, state security, state policy, ensuring state security, national security, public authorities, state security strategy.*

Постановка проблеми. Ефективність забезпечення державної безпеки України, як і будь-якої країни, безпосередньо залежить від належного визначення відповідної державної політики, зокрема її мети, напрямків, завдань, сил і засобів та механізму реалізації. Нині державну політику України із забезпечення державної безпеки викладено в Стратегії забезпечення державної безпеки України, що була затверджена 16 лютого 2022 року Указом Президента України за № 56/2022 [5], тобто ще до початку широкомасштабного збройного вторгнення рф в Україну. Стратегію було розроблено відповідно до приписів Закону України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII «Про національну безпеку України» [4]. Згідно з пунктом 2 Загальних положень реалізація Стратегії здійснюватиметься на плановій основі на період до 2025 року. У зв'язку з цим виникає потреба в розробленні нової Стратегії забезпечення державної безпеки на наступний історичний період, що б урахувала динамічний розвиток сучасної оперативної обстановки, пов'язаний з відбиттям Україною збройної агресії рф. Останнє вимагає аналізу змісту чинної редакції Стратегії з метою виявлення в ній можливих недоліків і суперечностей та зумовлює потребу в пошуку шляхів їх усунення за наявності та приведення її положень відповідно до сучасних ризиків, викликів, загроз і небезпек.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему забезпечення державної безпеки в Україні досліджували С. Гордієнко, В. Горбулін, О. Данильян, О. Дзьобань, І. Доронін, В. Картавцев, А. Качинський, І. Козьяков, І. Корж, О. Литвиненко, Г. Новицький, В. Пилипчук, Л. Радовецька, Б. Розвадовський, Г. Ситник, М. Сунгуровський та інші. Правові аспекти державної політики із забезпечення державної безпеки були предметом вивчення Т. Авакяна, В. Антонова, В. Белєвцева, О. Вовка, М. Гультая, Т. Дідича, В. Дудченка, І. Завидняка, В. Косовича, О. Ковальського, А. Колодій, М. Коваліва, В. Івахи, С. Крука, В. Ліпкана,

Л. Луць, Р. Луцького, С. Максимова, В. Медвідя, С. Мельничука, О. Петришина, С. Погребняка, П. Рабіновича, Н. Пархоменка, С. Рабіновича, Д. Тихомирова, Л. Удовика та інших. Водночас, аналіз змісту чинного законодавства України із забезпечення державної безпеки з метою виявлення можливих в ній недоліків, дискусійних чи суперечливих положень та пошуку шляхів її удосконалення, фактично залишилися поза увагою вітчизняних учених. Лише частково зазначеного питання торкнулися в своїй спільній науковій статті С. Гордієнко та І. Доронін [1, с. 168–176] і Б. Розвадовський [7]. Зазначене і зумовлює актуальність пропонованої наукової розвідки.

Метою статті є виявлення за результатами аналізу чинної редакції Стратегії забезпечення державної безпеки України проблем визначення в ній мети і завдань державної політики із забезпечення державної безпеки та пошук шляхів їх вирішення.

Для досягнення визначеної мети було використано як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи дослідження. Зокрема, діалектичний метод дозволив визначити сутність і соціальне призначення державної безпеки і *державної політики із її забезпечення*. Водночас, він дав змогу підійти до аналізу визначального розділу III чинної Стратегії із забезпечення державної безпеки «Цілі, напрями та завдання державної політики у сфері державної безпеки» як до певної ланки окремого змістовного елементу державної політики – програмного політико-правового документа з визначення складної спеціальної діяльності відповідних суб'єктів сектору безпеки і оборони, спрямованої на вирішення нагальної проблеми вбезпечення України як політико-територіального утворення від реальних і потенційних загроз.

Поряд з ним були активно використано загальнонаукові методи, зокрема такі як: аналіз, синтез, індукція та дедукція, узагальнення і абстрагування, ідеалізація та формалізація, аналогія та моделювання як

види логічних розумових операцій, а також системний метод і його різновиди (системно-структурний та структурно-функціональний). Так, застосування системного аналізу дозволяє розглянути державну політику із забезпечення державної безпеки як відповідну систему, виокремити елементи її змісту, усвідомити їх зв'язки в системі суспільних відносин в цілому, що стосуються національної безпеки.

Завдяки використанню структурно-функціонального методу вдалося визначити мету державної політики із забезпечення державної безпеки України та обґрунтувати, що завдання державної політики у сфері забезпечення державної безпеки повинні бути визначені в Стратегії за напрямками державної політики у цій сфері та їх класифікувати.

Формально-догматичний метод і метод абстрагування було використано для виведення авторських дефініцій: *«державна безпека»*, *«державна політика забезпечення державної безпеки України»* і *«мета державної політики із забезпечення державної безпеки України»*. обґрунтувати визначення об'єктів забезпечення державної безпеки як пріоритетів національних інтересів України. Формально-логічний підхід було використано для узагальнення матеріалів та обґрунтування висновків.

Загалом, вищезазначені методи дали змогу запропонувати шляхи вдосконалення законодавчого визначення мети і завдань державної політики в зазначеній сфері національної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Вихідним є сформоване науковцями і закріплене в законодавстві України розуміння, що державна безпека є визначальним елементом (підсистемою) системи національної безпеки, до якої також входять такі структурні елементи: економічна безпека, воєнна безпека, політична безпека, інформаційна безпека, гуманітарна безпека, демографічна безпека, біологічна безпека, екологічна безпека та інші.

Національна безпека і забезпечення національної безпеки постають відносно державної безпеки і забезпечення державної безпеки родовими

категоріями. Державна політика України із забезпечення державної безпеки є елементом державної політики України із забезпечення національної безпеки.

У п. 22 розділу III чинної Стратегії «Цілі, напрями та завдання державної політики у сфері державної безпеки» (у новій редакції пропонуємо позначити під назвою «Мета, завдання, напрями та заходи державної політики із забезпечення державної безпеки»), замість чіткого визначення мети і цілей державної політики із забезпечення державної безпеки, що задекларовано в назві розділу, стверджується: *«Державна політика у сфері державної безпеки спрямовується на попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам державній безпеці, припинення розвідувальних, терористичних, диверсійних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку, усунення умов, що призводять до цих загроз та причин їх виникнення».*

Таким чином, цілі державної політики із забезпечення державної безпеки фактично зводяться до тактичного рівня виконання одним із її суб'єктів, а саме Службою безпеки України, своєї головної функції, що свідчить про хибне уявлення авторів розроблення Стратегії загалом щодо державної політики із забезпечення державної безпеки як політико-правового явища.

Б. Розвадовський, окрім визначення мети, пропонує зміст Стратегії фокусувати на стратегічних цілях, що охоплюють найбільш критичні галузі, що є об'єктами підвищеного інтересу спецслужб іноземних держав на території України. При цьому, без обґрунтування, він зміщує акцент на протидії терористичній діяльності, стверджуючи, що цілями державної політики у сфері державної безпеки є: запобігання та припинення терористичної діяльності, усунення та мінімізації її наслідків, антитерористичне забезпечення об'єктів можливого терористичного

посягання, інформаційне, наукове та інше забезпечення боротьби з тероризмом. Це, на нашу думку, є ніщо іншим як окремими завданнями одного із суб'єктів національної безпеки, а саме Служби безпеки України. Поряд з цим, до стратегічних цілей названих науковець відносить активну та ефективну протидію розвідувально-підбивній діяльності, спеціальним інформаційним операціям та кібератакам; припинення проявів сепаратизму, екстремізму, діяльності незаконних збройних формувань, політично мотивованого насильства та інших зазіхань на конституційний лад, що також є завданнями Служби безпеки України. Підвищення ж спроможностей суб'єктів формування та реалізації державної політики, розвиток міжнародного співробітництва у сфері державної безпеки, які Б. Розвадовський, окрім вищезазначеного, відносить до стратегічних цілей [7], уважаємо, варто розглядати як окремі загальні завдання державної політики із забезпечення державної безпеки.

Для визначення мети державної політики із забезпечення державної безпеки, на нашу думку, важливе значення має чітке розуміння категорій «державна безпека» та «політика забезпечення державної безпеки».

Поняття «державна безпека» досить складне, багатоаспектне, інтегроване з багатьох понять і, відповідно, висвітлює безпеку не тільки держави, але й окремої особи та суспільства в цілому. Усе більше серед науковців поширюється підхід, згідно з яким державна безпека є інтегральним поняттям й охоплює широкий комплекс проблем, пов'язаних з різними сторонами функціонування держави та суспільства.

С. Гордієнко та І. Доронін уважають що *«державна безпека – безпека: державно-політичного, конституційно легітимізованого політичного ладу держави від змін його неконституційним шляхом; державотворення і конструктивної політики для стабільності суспільства; політичного суверенітету; територіальної цілісності України і недоторканості її кордонів; інститутів державної влади; національно-державних інтересів у*

сфері економіки для ефективної реалізації соціального призначення держави – забезпечення дальшого розвитку особи, суспільства та самої держави». Таке розуміння державної безпеки, як вважають названі науковці, має стати фундаментальною основою визначення цілей і завдань діяльності системи відповідних суб'єктів [1, с. 169-170]. На наш погляд, така позиція є хибною, оскільки поняття містить тавтологію – автори визначають «безпеку» через «безпеку».

І. Корж пропонує розглядати державну безпеку через призму поняття «національна безпека», визначаючи цей феномен як «...збалансований стан функціонування держави як політичного інституту влади, що досягається шляхом прогнозування, попередження, виявлення та мінімізації негативного впливу наявних і ймовірних загроз основним ознакам держави та дає змогу державі ефективно реалізовувати своє соціальне призначення щодо забезпечення дальшого розвитку особи (громадянина), суспільства, держави» [2, с. 74-75].

На наш погляд, *державна безпека* – це стан захищеності держави (суспільно-політичного устрою, конституційного ладу, соборності, суверенітету, територіальної цілісності, державного механізму країни, як політико-територіального утворення) від зовнішніх і внутрішніх загроз, що гарантує безпечне її суверенне існування та сталий розвиток. Державна безпека можлива за умов ефективного функціонування державного механізму та створення й реалізації ним відповідної системи організаційних, правових, політичних, економічних, оперативних та військових заходів.

Державна політика забезпечення державної безпеки України – формування та реалізації відповідно до конкретної внутрішньо- і зовнішньополітичної ситуації належної (адекватної) довгострокової програми системного впливу на визначальні сфери її життєдіяльності з

метою вирішення проблеми гарантування безпечного функціонування та сталого розвитку як суверенного політико-територіального утворення.

Виходячи з тлумачення категорій «державна безпека», «державна політика із забезпечення державної безпеки» та їх сутності, вважаємо, що *мета державної політики із забезпечення державної безпеки України* – створення (формування) умов для вирішення відповідною системою суб'єктів, визначених чинним законодавством, проблеми гарантування безпечного і сталого функціонування й розвитку України як суверенного політико-територіального утворення, а саме надійного захисту її конституційного ладу, соборності, незалежності, територіальної цілісності й недоторканності кордонів, державного механізму від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Щодо завдань державної політики із забезпечення державної безпеки. Не погоджуємось з С. Гордієнком та І. Дороніним, які стверджують, що *«завдання зумовлюють напрям діяльності, а не навпаки»* [1, с. 173]. Напрями це – функції суб'єкта, виходячи з його призначення, а для їх виконання він повинен вирішити певні завдання в межах своєї компетенції з метою досягнення визначеної мети.

Визначені в п. 24 розділу III Стратегії завдання державної політики у сфері забезпечення державної безпеки, на наш погляд, також потребують суттєвого коригування, оскільки окремі з них носять не конкретний, а декларативний характер, наприклад: інтенсифікація боротьби з тероризмом та організованою злочинністю; активізація протидії спеціальним інформаційним операціям; посилення міграційного контролю на державному кордоні та в державі; удосконалення державної охорони державної влади і визначених законом посадових осіб, дальший розвиток міжнародного співробітництва в безпековій сфері. Інші – стосуються завдань державної політики в певних сферах національної безпеки, зокрема інформаційної безпеки: завершення створення, дальший розвиток і

посилення спроможності національної системи кібербезпеки та оптимізація координації її суб'єктів; упровадження гармонізованих зі стандартами безпеки НАТО та ЄС механізмів функціонування системи забезпечення державної таємниці та службової інформації, а також економічної безпеки: системна протидія економічному тероризму як суспільно небезпечній діяльності, спрямованій на дестабілізацію та/або завдання іншої шкоди економіці з метою досягнення політичних цілей, економічної вигоди або примушування органів державної влади, міжнародних організацій, юридичних чи фізичних осіб вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення.

Такі, як: усунення або локалізація причин та умов, що призводять до розвідувальної, терористичної, диверсійної та іншої діяльності суб'єктів розвідувально-підривної діяльності; здійснення контррозвідувального забезпечення сфери здійснення та забезпечення судочинства, органів правопорядку, відомств із контрольними повноваженнями та правоохоронними функціями з метою упередження формування позицій деструктивного впливу в інтересах іноземних держав та їх структур, а також організацій, окремих груп та осіб; проведення контррозвідувальних заходів з попередження, виявлення, запобігання та припинення протиправної діяльності спеціальних служб іноземних держав, організацій, окремих груп (у тому числі фінансово-промислових груп, міжнародних транснаціональних корпорацій та регіональних груп впливу) і осіб на шкоду державній безпеці, спрямовані на встановлення контролю над стратегічно важливими об'єктами критичної інфраструктури та окремими підприємствами, здійснення негативного впливу на стійке та безпечне функціонування і розвиток; попередження, виявлення та припинення злочинів проти основ національної безпеки, миру і безпеки людства, розповсюдження зброї масового ураження й інших злочинів, що становлять загрозу державній безпеці України, а також забезпечення безпеки державної

таємниці та службової інформації, є завданнями і повноваженнями Служби безпеки України, такого її виду спеціальної діяльності як КРД, визначеними у відповідних законах України «Про Службу безпеки України» [6] і «Про контррозвідувальну діяльність» [3].

Потребують редакційної правки, крім зазначених вище й такі, визначені в п. 24 розділу III завдання: розвиток спроможностей суб'єктів системи забезпечення державної безпеки щодо своєчасного попередження, виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз державній безпеці України, запобігання та протидія таким загрозам; забезпечення дальшого розвитку та поліпшення загальнодержавної системи захисту державного кордону, зокрема імплементації європейських стандартів прикордонної безпеки скоординованої діяльності державних органів України та військових формувань для системного розвитку інтегрованого управління кордонами (в обох випадках спостерігається тавтологія, оскільки в першому – протидія загрозам передбачає і попередження, і виявлення й запобігання, а в другому спостерігається тавтологія – відповідно до редакції забезпечення *дальшого розвитку* та поліпшення загальнодержавної системи захисту кордону потрібне для *системного розвитку* управління кордонами).

Щодо такого завдання, як забезпечення дієвості контррозвідувального режиму в державі. Воно вже передбачене в затвердженій Указом Президента України від 2017 року «Концепції забезпечення контррозвідувального режиму в Україні». Контррозвідувальний режим має важливе значення для забезпечення національної безпеки в усіх сферах життєдіяльності держави. Ураховуючи зазначене, вважаємо, що в Стратегії національної безпеки України, а не в Стратегії державної безпеки одним із визначальних завдань має бути визначено – формування та впровадження в державі дієвого контррозвідувального режиму, адекватного сучасним небезпекам, загрозам, ризикам та викликам безпечного її функціонування та сталого розвитку.

Таким чином, на наш погляд, у чинній Стратегії при визначенні завдань державної політики із забезпечення державної безпеки спостерігається декларативність, віднесення до них завдань державної політики із забезпечення інших різновидів (елементів системи) національної безпеки, а також завдань і заходів окремих суб'єктів забезпечення державної і національної безпеки, певна їх плутанина.

Для їх розмежування варто усвідомити, що завданнями державної політики із забезпечення державної безпеки становлять первинний, умовно стратегічний рівень.

До них варто віднести:

- визначення пріоритетних державних інтересів України; внутрішніх і зовнішніх загроз державній безпеці України в найбільш важливих сферах її життєдіяльності; головних суб'єктів і об'єктів; основних напрямків та принципів забезпечення державної безпеки;
- створення (формування) ефективної загальнодержавної системи забезпечення державної безпеки та визначення її складників;
- формування й запровадження проактивного підходу на основі управління ризиками;
- інтеграцію до європейського та євроатлантичного безпекового простору.

Завдання суб'єктів державної безпеки із забезпечення державної безпеки – вторинні, умовно тактичного рівня. При цьому вони поділяються на загальні завдання забезпечення державної безпеки і завдання, що стосуються певного напрямку – вирішення проблеми убезпечення від загроз того чи іншого об'єкта (конституційного ладу, суверенітету, соборності, територіальної цілісності, недоторканності держави від посягань з боку інших держав, безпеки діяльності державного управлінського механізму).

Загальними завданнями забезпечення державної безпеки є:

- завчасне отримання інформації про реальні та потенційні ризики, виклики, загрози та небезпеки державній безпеці;
- протидія розвідувально-підривній діяльності спецслужб іноземних держав, окремих організацій і груп та осіб на шкоду державній безпеці;
- своєчасне виявлення, попередження й припинення фактів порушення конституційного ладу, соборності, суверенітету, незалежності, територіальної цілісності;
- виявлення, попередження та припинення терористичної, диверсійної діяльності та інформаційно-психологічних операцій;
- протидія фактам зазіхання на державний кордон, його непорушність (виявлення, попередження та припинення фактів порушення режиму державного кордону);
- своєчасне виявлення, попередження загрози розв'язання збройної агресії, провокацій із застосуванням воєнної сили з боку інших держав;
- контррозвідувальний захист органів державної влади та управлінського державного апарату.

Завдання забезпечення державної безпеки, що стосуються певного напрямку, повинні визначатися, виходячи із специфіки (особливостей) об'єкта та чинників, які становлять чи можуть становити для нього загрозу, тобто реальних та потенційних загроз. Так, наприклад завданнями із забезпечення конституційного ладу, зокрема, є недопущення:

- незаконного насильницького захоплення влади, зміни суспільно-політичного устрою;
- проявів екстремізму, сепаратизму, екстремізму, масових заворушень;
- створення та діяльності політичних партій і громадських організацій, що пропагують насильницькі дії, розпалюють міжрелігійну, етнічну ворожнечу тощо;
- створення і функціонування незаконних військових формувань.

Завданнями ж державної політики на зазначеному напрямку забезпечення державної безпеки є створення відповідних умов для цього.

На підставі викладеного вважаємо також, що завдання державної політики у сфері забезпечення державної безпеки повинні бути визначеними в Стратегії державної безпеки за напрямками означеної державної політики.

Ураховуючи, що об'єктами забезпечення державної безпеки України є: соборність, суверенітет, конституційний лад, територіальна цілісність, державний механізм управління напрямками державної політики у сфері державної безпеки варто визнати:

- забезпечення соборності – територіальної, національно-культурної, ідеологічної та духовної єдності (духовного єднання всіх територій, що історично належали Українському народові, єдності і цілісності загальної території);

- забезпечення суверенітету – повноти влади держави, її самостійності, відсутності підлеглості, незалежності від інших держав у внутрішній і зовнішній політиці;

- забезпечення конституційного ладу – установленого Основним Законом суспільно-політичного устрою, порядку організації й функціонування інститутів держави і суспільства, системи суспільних відносин;

- забезпечення територіальної цілісності, недоторканості держави від посягань з боку інших держав шляхом застосування воєнної сили або загрози сили, зазіханням на державний кордон, його непорушність;

- забезпечення безпеки діяльності державного управлінського механізму, гарантування ефективного і безпечного функціонування державного апарату.

Поряд з напрямками і завданнями в Стратегії може бути передбачено й заходи для досягнення визначеної мети державної політики забезпечення державної безпеки.

До них варто віднести:

- формування та підтримання належного контррозвідувального режиму відповідно до наявних та потенційних ризиків, викликів, загроз та небезпек державній безпеці;
- приведення інституційного механізму забезпечення державної безпеки відповідно із рівнем загроз, визначення ролі і місця суб'єктів у сфері забезпечення державної безпеки, чітке розмежування їх повноважень функцій та завдань, розширення спроможностей;
- розроблення ефективного механізму взаємодії між суб'єктами сектору безпеки й оборони та координації їх діяльності;
- удосконалення організаційно-правового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення системи забезпечення державної безпеки, діяльності її суб'єктів;
- удосконалення професійної підготовки співробітників сектору безпеки й оборони.

Висновки. Проведений аналіз положень чинної редакції Стратегії із забезпечення державної безпеки свідчить про наявність у ній, на наш погляд, суттєвих недоліків із змістовного наповнення, зокрема, такого її структурного елементу як розділ III «Цілі, напрями та завдання державної політики у сфері державної безпеки», а саме:

- замість чіткого визначення мети або цілей державної політики із забезпечення державної безпеки, стверджується, що державна політика у сфері державної безпеки спрямовується на попередження, своєчасне виявлення й запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам державній безпеці, припинення розвідувальних, терористичних, диверсійних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також

організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку, тобто цілі державної політики із забезпечення державної безпеки фактично зводяться до тактичного рівня виконання одним із її суб'єктів, а саме Службою безпеки України, своєї головної функції, що свідчить про хибне уявлення авторів розроблення Стратегії загалом щодо державної політики із забезпечення державної безпеки як політико-правового явища;

– визначені завдання державної політики із забезпечення державної безпеки носять не конкретний, декларативний характер, спостерігається віднесення до них завдань державної політики із забезпечення інших різновидів національної безпеки, а також завдань і заходів окремих суб'єктів забезпечення державної і національної безпеки, певна їх плутанина.

З метою вдосконалення Стратегії із забезпечення державної безпеки України вважаємо за доцільне:

– при формулюванні мети державної політики із забезпечення державної безпеки потрібно виходити з тлумачення категорій «*державна безпека*», «*державна політика із забезпечення державної безпеки*» та їх сутності, оскільки це має визначальне значення для чіткого розуміння бажаного результату безпекової політики в зазначеній сфері. У цьому контексті пропонується таке формулювання: *мета державної політики із забезпечення державної безпеки України* – створення (формування) умов для вирішення відповідною системою суб'єктів, визначених чинним законодавством, проблеми гарантування безпечного і сталого функціонування й розвитку України як суверенного політико-територіального утворення;

– завдання державної політики у сфері забезпечення державної безпеки повинні бути визначені за напрямками означеної державної політики:

— формування та впровадження в державі дієвого контррозвідувального режиму, адекватного сучасним небезпекам, загрозам, ризикам та викликам безпечного її функціонування та сталого розвитку, повинно бути визначено одним із визначальних завдань у Стратегії національної безпеки України, а не в Стратегії державної безпеки;

— для розмежування завдань державної політики із забезпечення державної безпеки і завдань виконавчих суб'єктів забезпечення державної безпеки варто усвідомити, що завдання державної політики із забезпечення державної безпеки становлять первинний, умовно стратегічний рівень. Завдання суб'єктів державної безпеки із забезпечення державної безпеки — вторинні, умовно тактичного рівня. При цьому вони поділяються на загальні завдання забезпечення державної безпеки і завдання, що стосуються певного напрямку. Завдання забезпечення державної безпеки, що стосуються певного напрямку, повинні визначатися, виходячи із специфіки (особливостей) об'єкта та чинників, що становлять чи можуть становити для нього загрозу, тобто реальних та потенційних загроз;

— для досягнення визначеної мети державної політики із забезпечення державної безпеки в Стратегії, поряд із визначенням напрямків і завдань, повинні віднайти своє віддзеркалення й потрібні для цього основні заходи;

— авторське бачення мети і завдань державної політики із забезпечення державної безпеки доцільно винести на обговорення на науково-практичний семінар чи круглий стіл, а за його результатами створити спеціальну робочу групу з провідних науковців і практиків України, які мають відношення до сфери національної (державної) безпеки, з метою усунення виявлених недоліків і недоречностей у чинній Стратегії забезпечення державної безпеки та підготовки нового варіанту зазначеного нормативно-правового акта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гордієнко С. Г., Доронін І. М. Стратегічне планування у сфері державної безпеки як прикладна проблема. *Інформація і право*. 2023. № 1 (44). С. 168–176. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1\(44\).287781](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1(44).287781).
2. Корж І. Ф. Державна безпека : методологічні підходи до системи складових поняття. *Правова інформатика*. 2012. № 4 (36). С. 72–78.
3. Про контррозвідувальну діяльність : Закон України від 26 грудня 2002 року № 374–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 12. Ст. 89; поточна редакція – редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241; поточна редакція – редакція від 09.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
5. Про рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки» : Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>.
6. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 року № 2229–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382; поточна редакція – редакція від 10.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
7. Розвадовський Б. Л. Актуальні питання стратегії забезпечення державної безпеки [*Національний інститут стратегічних досліджень. Центр безпекових досліджень*]. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-05/aktualni-pytannya-derzhavnoi-bezpeky.pdf>.

REFERENCES

1. Hordiienko S. H., Doronin I. M. (2023). Stratehichne planuvannia u sferi derzhavnoi bezpeky yak prykladna problema. *Informatsiia i pravo*. 1 (44), 168–176. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1\(44\).287781](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1(44).287781). [in Ukrainian]
2. Korzh I. F. (2012). Derzhavna bezpeka : metodolohichni pidkhody do systemy skladovykh poniattia. *Pravova informatyka*. 4 (36), 72–78. [in Ukrainian]
3. Pro kontrozviduval`nu diialnist` : Zakon Ukrainy vid 26 hrudnia 2002 roku № 374–IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 12. St. 89; potochna redaktsiia – redaktsiia vid 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>. [in Ukrainian]
4. Pro natsional`nu bezpeku Ukrainy (2018) : Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 roku № 2469–VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 31. St. 241; potochna redaktsiia – redaktsiia vid 09.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. [in Ukrainian]
5. Pro rishennia Rady Natsional`noi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 hrudnia 2021 roku «Pro Stratehiiu zabezpechennia derzhavnoi bezpeky» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 16 liutoho 2022 roku № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>. [in Ukrainian]
6. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy (1992) : Zakon Ukrainy vid 25 bereznia 1992 roku № 2229–XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 27. St. 382; potochna redaktsiia – redaktsiia vid 10.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>. [in Ukrainian]
7. Rozvadovs`kyi B. L. (2021). Aktual`ni pytannia stratehii zabezpechennia derzhavnoi bezpeky [*Natsional`nyi instytut stratehichnykh doslidzhen`. Tsentr bezpekovykh doslidzhen`*]. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-05/aktualni-pytannya-derzhavnoi-bezpeky.pdf>. [in Ukrainian]